

30.6.2014

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö OM 15/41/2013 (Tietojärjestelmiin kohdistuvia hyökkäyksiä koskevan EU:n direktiivin kansalliset täytäntöönpanotoimet; 7.5.2014)

LAUSUNTO

Oikeusministeriön pyynnöstä esitän seuraavan lausunnon mietinnöstä *"Tietoverkkorikodirektiivin täytäntöönpano"*.

Mietinnössä esitetään rikoslakia muutettavaksi (ajantasaistettavaksi) eräiden tietoverkkorikosten osalta. Muistio on laadittu kattavasti ja asiantuntevasti, tuoden lainsäädännön nykytila, Euroopan parlamentin ja neuvoston säätämän direktiivin asettamat reunaehdot ja kehittämistarpeet sekä esityksen tavoitteet ja arvioidut vaikutukset selvästi esiin. Mietintö sisältää eriävän mielipiteen koskien esitetyn lakitekstin mahdollistamia identiteettivarkauksien tutkintamenetelmiä ja -edellytyksiä.

Kokonaisuutena esitys on kattava ja hyvä, ja ajanmukaistaa asiallisesti aiheeseen liittyvän lainsäädännön.

Tulevaisuuden tietoyhteiskunnassa Suomessa on oletettavaa, että sähköinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen tulee voimakkaasti lisääntymään. Erityisen tärkeää on tällöin huolehtia siitä, että sähköinen äänestäminen ja sen mahdollistavat järjestelyt ja järjestelmät, mukaan lukien ns. nettiäänestys (tietoverkon yli tapahtuva äänestäminen, joka ei edellytä äänestyspaikalta), tulevat huomioiduksi tietoverkkorikolainsäädännössä. Tämän lausunnonannon kontekstissa näkemykseni mukaan esitys kattaa myös sähköisen äänestämisen suojaamisen ja sen häirinnän rangaistavuuden. Sähköistä äänestämistä ei ole kuitenkaan mietinnön perusteluteksteissä erikseen tuotu esille ja arvioitu mietinnön kattavuutta tältä osin. Esityksen kokonaiskattavuuden näkökulmasta mietintötekstin olisi hyvä tuoda esille myös tulevaisuudessa todennäköisesti käyttöön tulevaan sähköiseen äänestykseen liittyvät perustelut.

Identiteettivarkauksien tuominen osaksi rikoslainsäädäntöä on tärkeä parannus nykytilanteeseen. Mietinnön perusteluteksti ja eriävä mielipide tuovat molemmat esille näkemyksiä identiteettivarkauksien tutkinnasta. Mietintöteksti tarkastelee asiaa lähtien siitä, että usein identiteettivarkauteen liittyy muitakin epäiltyjä rikoksia, joiden vakavuus voi mahdollistaa pidemmälle menevien tutkintamenetelmien käytön. Eriävässä mielipiteessä tuodaan esille huoli pelkän identiteettivarkauden tutkinnan edellytyksistä. Esille nostettu huoli on tärkeä, ja lainmuutoksen viimeistelyssä olisikin vielä pohdittava, mahdollistaako esitys

30.6.2014

riittävät työkalut identiteettivarkauden tutkinnalle itsenäisenä rikoksena, vai vaatiiko kunnollinen tutkinta aina rinnalleen epäilyn vakavammasta rikoksesta. Näen, että identiteettivarkauksia pitäisi voida tutkia myös itsenäisinä rikoksina, ja käytettävissä olevien tutkintamenetelmien pitää olla tällöin riittävän kattavat.

Esitys ei ota juurikaan kantaa identiteettivarkauden uhrin mahdollisuuksiin normalisoida elämänsä mahdollisen mittavan identiteettivarkauden jälkeen. Tämä ei sinänsä olekaan suoraan osa rikoslainsäädäntöä ja rikoksen selvittämistä, vaan jälkihoitoa. Kuitenkin nimenomaan yksityishenkilöön kohdistuvan identiteettivarkauden aiheuttamat ongelmat henkilön jokapäiväiseen elämään voivat olla kauaskantoiset ja pitkäaikaiset. Tämän vuoksi tuon esille myös näkökulmat identiteettivarkauden uhrin virallisesta statuksesta ja sen mahdollistamasta rekisterimerkintöjen palauttamisesta, kun rikos on todettu tapahtuneeksi.

Mikäli henkilö saisi identiteettivarkauden uhrin statuksen viranomaiselta, olisi hänen todennäköisesti huomattavasti helpompaa edistää identiteettivarkaudesta johtuvien ongelmien ratkomista. Samalla viranomaiselle saadaan, niin halutessa, virallinen velvoite avustaa identiteettivarkauden uhria. Status voitaisiin antaa henkilölle, jonka todetaan joutuneen identiteettivarkauden uhriksi nyt lausunnolla olevan mietinnön määritelmien mukaan. Erilaisten virheellisten rekisterimerkintöjen takuuarma poistaminen uhrilta täydessä laajuudessa on erittäin tärkeää normaalin elämän mahdollistamiseksi identiteettivarkauden jälkeen. Erytisen tärkeää uhrin kannalta on, että rekisterimerkinnät saadaan mahdollisimman nopeasti palautettua ennalleen, ja myös, että identiteettivarkauden seurauksena syntyneen virheellisen rekisterimerkinnän mahdollisesti generoimat seurannaisrekisterimerkinnät saadaan kattavasti selvitettyä ja poistettua. Uhrin kannalta ikävin tilanne olisi, jos vuosien jälkeen esimerkiksi luottotiedoissa tai poliisin tiedoissa olisi jokin virheellinen merkintä, jota ei ole aikanaan poistettu, ja joka vaikeuttaisi esimerkiksi lainan tai työtehtävän saantia. Monen vuoden jälkeen tällaisen merkinnän syntytilannetta voi olla haastavaa jäljittää, ja todentaa sen olevan virheellinen. Etenkin kansainvälisellä tasolla tämä olisi hyvin haastavaa. Tällaisen tilanteen selvittämisessä todennäköisesti auttaisi, mikäli henkilöllä olisi viranomaisen määrittämä identiteettivarkauden uhrin status.

Turussa 30.6.2014

Seppo Virtanen
TkT, Dosentti
Informaatioteknologian laitos
20014 Turun yliopisto